

ENPRESAREN DIMENTSIONA NEURTZEKO KONTZEPTUA ETA IRIZPIDEAK

Enpresa-mota ugari dago; eta nola ez, baita horien sailkapen ugari ere. Baina nagusienak hauexek dira:

1. Enpresaren helburuaren arabera sailkapena.
2. Jabetzaren arabera enpresa pribatuak (kapitala partikularren esku dagoenean), publikoak (kapitala Estatuarena denean) eta kooperatibak edo enpresa sozialak (bertako langileak jabe direnean) bereizi ahal dira.
3. Jardueraren arabera sailkapena.
4. Tamainaren arabera sailkapena.
5. Faktoreen intentsitatearen arabera sailkapena.
6. Ekoitzitako produktuaren arabera sailkapena.

ENPRESAREN HELBURUAREN ARABERAKO SAILKA PENA

Enpresa sortzerakoan (eskriturak idaztean) sortzaileek adierazten duten helburuaren arabera, bi enpresa-mota desberdin ditzakegu.

- ***Merkataritza-sozietateak***: helburutzat mozkina sortzea duten enpresak dira. Horretarako, jarduera jakin bat egingo da, jarduera hori finantzatzeko kapital-kopuru jakin bat osatzen dute sortzaileek eta enpresari izaera juridiko zehatza ematen diote.
- ***Irabazirik bilatzen ez duten sozietateak***: horien helburua ez da ahalik eta mozkin handiena lortzea; aitzitik, honelakoak izaten dira sozietate-mota hauen helburuak:
  - ✓ *Helburu soziala*: adin txikikoen edo zenbait giza talderen babesa, eritasun jakin baten aurkako borroka (besteak beste, minbiziaren aurkako sozietateak, drogamenpekotasunaren kontrakoak, etab.), hezkuntzaren garapena hainbat mailatan (Fullbrighth Fundazioa, Ramon Areces Fundazioa edo BBVA Fundazioa; besteak beste, ikasketak egiteko bekak ematen dituztenak).
  - ✓ *Helburu kulturala*: esate baterako, Nobel Fundazioa, bere izena daramaten sariak babesten dituenak, etab.
  - ✓ *Helburutzat kirola dutenak*: klubak edo kirol-elkarteak.
  - ✓ Aurrekoen desberdinak diren beste zenbait helburu dituzten elkarteak.

JABETZAREN ARABERAKO SAILKAPENA

Kapitalaren jabetza zeinen eskuetan dagoen kontuan izanik, enpresa-mota hauek bereizten dira:

a) Enpresa publikoak. Estatua edo Administrazioa da enpresaren jabea, zeinahi delarik ere (Estatuko administrazioa, autonomia-erkidegoa, foru-aldundia...).

Batzuen helburua ez da mozkinak lortzea, interes orokorrekoak izanik, beharrezkoak baitira estatuak funtzionatzeko.

Beste batzuk, ordea, merkataritzako enpresen parekoak dira funtzionatzeko moduari dagokionez.

Ekimen errentagarriak ez direlako (esaterako, hainbat garraiobide), edota arrisku handiko arloak direlako (adibidez, ikerkuntzako enpresen kasuan) ekimen pribatuak ustiatzen ez dituen arloak lantzen dituzte. Ondoko hauek dira enpresa publikoaren ezaugarri nagusiak:

- **Administrazio publikoaren jabetza** da enpresa, edo agente horrek kontrolatzen du; izan ere, besteak beste, zuzendaritza izendatzeko ahalmena baitu, baita enpresak hartuko dituen ildo estrategiko nagusiak ezartzeko ahalmena ere.
- **Xede publiko jakin batzuk lortzeko** sortzen da enpresa publikoa, eta horren ondorioz, xede hori lortzeko erantzukizun publikoa du.
- **Merkataritza-jarduera** izaten du enpresa publikoak, ondasunak eta zerbitzuak merkaturatzen ditu, beti ere gutxienez kostuak berdintzeko asmoz.

JABETZAREN ARABERAKO SAILKAPENA

b) Enpresa pribatuak. Banakakoak eta sozialak izan daitezke, jabetza-mota eta gestio-eskubidea kontuan harturik:

b.1) Banakako enpresak: enpresa eratzeko modurik sinpleena da. Enpresari bakar batek jartzen du kapitala, eta bere ondasunen kargutan hartzen du enpresak harturiko konpromisoen erantzukizuna.

b.2) Sozietateak (ikus puntu hau zehatzago atal honen eranskinean):

b.2.1) Sozietate kolektiboa Bazkide-talde txiki batek osatuak. Bazkideek beren ondasunen kargutan eta modu solidarioz hartzen dute hirugarrenekin hartutako zorren erantzukizuna. Familia-enpresak eta enpresa txikiak izaten dira.

b.2.2) Sozietate komanditarioa. Bi bazkide-mota izan ditzake: Bazkide batzuk sozietate kolektiboetakoak bezalakoak izan daitezke; beste batzuk, komanditarioak dira, eta sozietateari beren ekarpena egitea dute ardura bakarra, ezin baitute enpresaren zuzendaritzan parte hartu.

b.2.3) Erantzukizun mugatuko sozietatea. Bazkideek "ekarpenak" eginez parte hartzen dute, eta sozietatearen estatutuek ezartzen duten mo duan erantzun behar dute soilik hirugarrenen aurrean, sozietateari egindako ekarpenen kargutan.

b.2.4) Sozietate Anonimoa. Kapitala proportziozko parteetan edo "akzioetan" dago banaturik. Bazkideek akzioak sal ditzakete gainerakoekin inolako kontrolik gabe. Enpresak burtsan badihardu, bertan saltzea dago, eta zenbait eskubide ematen dizkiete jabeai.

JABETZAREN ARABERAKO SAILKAPENA

c) Enpresa mistoak. Enpresa publikoak eta pribatuak fusionatuz sortzen dira, normalean, enpresa publikoaren egoera ekonomiko-finantzario txarragatik, Estatuak dirua sartuz gero, fusioaren bidez aurrera atera daitezke eta. Kasu honetan, Administrazio publikoa akziodunetariko bat da.

d) Kooperatibak. Bazkideek lankidetzaren bidez lortu nahi dute mozkina. Kooperatiba- mota hauek daude:

d.1) Langileenak: langile-talde batenak dira, eta haien artean banatzen dira mozkinak. Euskal Herrian tradizio sendoa dute, Gipuzkoan batez ere.

d.2) Ekoizleenak: ekoizleak eskala-ekonomiez baliatzeagatik eta negozioazioindarrak biltzeagatik elkartzen dira. Kasu ezagun bat: ardo-ekoizleen kooperatibak.

d.3) Kontsumitzaileenak: bazkideak erosketa-baldintza hobeak eta deskontuak lortzeko elkartzen dira, adibidez, zenbait enpresatako langileen kooperatibetan bezala.

JABETZAREN ARABERAKO SAILKAPENA

Forma juridikoa		Eratzea	Gutxienerako kapital soziala	Gutxienezko bazkide kopurua	Erantzukizuna
Bakarkako enpresaria		NANa. Merkataritza Erregistroan inskripzioa borondatezkoa da	Ez dago	1	Mugagabea
Sozietate kolektiboa		Eskritura publikoa eta Merkataritza Erregistroan inskripzioa	Ez dago	2	Mugagabea
Sozietate komanditarioa	Sinplea	Eskritura publikoa eta Merkataritza Erregistroan inskripzioa	Ez dago	2	Mugagabea: bazkide kolektiboak Mugatua: bazkide komanditarioak
	Akzioetan	Eskritura publikoa eta Merkataritza Erregistroan inskripzioa	60.101,21 €	3	Mugagabea: bazkide kolektiboak Mugatua: bazkide komanditarioak
Erantzukizun mugatuko sozietatea		Eskritura publikoa eta Merkataritza Erregistroan inskripzioa	3.005,06 €	1	Mugatua
Enpresa Berria sozietate mugatua		Eskritura publikoa eta Merkataritza Erregistroan inskripzioa	3.012 € gutxienez 120.202 € gehienez	5	Mugatua
Sozietate anonimoa		Eskritura publikoa eta Merkataritza Erregistroan inskripzioa	60.101,21 €	1	Mugatua
Lan-sozietatea	Lan-sozietate anonimoa	Eskritura publikoa, eta Merkataritza Erregistroan eta Lan Sozietateen Erregistroan inskripzioak	60.101,21 €	3	Mugatua
	Erantzukizun mugatuko lan-sozietatea	Eskritura publikoa, eta Merkataritza Erregistroan eta Lan Sozietateen Erregistroan inskripzioak	3.005,06 €	3	Mugatua
Kooperatiba-sozietatea		Eskritura publikoa, eta Merkataritza Erregistroan eta Kooperatiba Sozietateen Erregistroan inskripzioak	3.000 €	3	Mugatua
Sozietate zibila		Ahozko zein idatzizko kontratua	Ez dago	2	Mugagabea
Ondasun-erkidegoa		Ahozko zein idatzizko kontratua	Ez dago	2	Mugagabea

JARDUERAREN ARABERAKO SAILKAPENA

Enpresak sektoreka sailka daitezke. Jarduera ekonomikoen sailkapen hedatuena honako hau da:

- Jarduera primarioak edo erauzketakoak: nekazaritza, abeltzaintza, arrantza, basozaintza, etab.
- Jarduera sekundarioak edo eraldaketakoak: industria eta eraikuntza. Era berean, industria, ondoko azpijarduera hauen arabera sailka daiteke:
  - ✓ Oinarrizko industria: oinarrizko horniduren produkzioa eta banaketa (ura eta errekinak), lehengaien produkzioa (burdina eta altzairua, zementua eta hormigoia, beira, oinarrizko kimika, etab.).
  - ✓ Eskulan-industria: era berean ondorengo azpi-sektore hauetan sailka daiteke:
  - ✓ Metalaren sektorea (artikulu metalikoak, makinariaren eraikuntza, garraio-elementuen eraikuntza, eta abar.)
  - ✓ Elikagaien industria
  - ✓ Ehungintza eta jantzigintza, eta abar.
- Jarduera tertziarioak (edo zerbitzuak): hauen artean honako azpijarduera hauek aipa daitezke, besteak beste:
  - ✓ Administrazio publikoa
  - ✓ Merkataritza eta banaketa
  - ✓ Ostalaritza
  - ✓ Garraioak eta komunikazioak, eta abar.

Badira, bestalde, estatistika-erakundeek finkatzen dituzten sailkapen-sistema are zehatzagoak. Estatu Espainiarrean, esaterako, aipagarri da CNAE. European, NACE.

TAMAINAREN ARABERAKO SAILKAPENA

Gehienetan enpresak tamainaren arabera banatzen dira. Hala, maizenik, 4 motatan sailkatzen dira: enpresa handiak, ertainak eta txikiak.

Enpresa mikro, txiki eta ertainei ETE esaten zaie eta gaztelaniaz *PYME* (*pequeña y mediana empresa*). Sailkapen hori egiteko hiru irizpide erabiltzen dira gehienetan: salmenta-zifra, langile-kopurua eta aktiboaren zifra (edo beste zenbaitetan kapital-zifra).

Enpresa tamaina	Langileak	Sarrerak	edo...	Balantzearen totala
Handia	> 250	> € 50 m		> € 43 m
Ertaina	< 250	≤ € 50 m		≤ € 43 m
Txikia	< 50	≤ € 10 m		≤ € 10 m
Mikro	< 10	≤ € 2 m		≤ € 2 m

TAMAINAREN ARABERAKO SAILKAPENA

Enpresaren tamainaren inguruan zeresan eta eztabaida ugari izan da: zer da egokiagoa, enpresak dimentsio handia ala txikia izatea? Dimentsio handiko enpresak:

- ✓ Baliabide fisiko gehiago.
- ✓ Giza baliabide gehiago.
- ✓ Giza baliabideen prestakuntza handiagoa. Proiektu edota programa jakinetan parte hartzen duten lantaldeak prestatzeko ahalmena.
- ✓ Eskala-ekonomiei etekina ateratzeko ahalmena. Alegia, ekoizten den produktu bakoitzeko batez besteko kostu txilciagoak.
- ✓ Administrazio Publikoan eragina izateko aukera handiagoa (besteak beste, baliabideak lortzeko, eragin-eremuak babesteko, etab.)

Aitzitik, tamaina handiak izan ditzake kontrako faktoreak:

- ✓ Burokratizazioa eta zurruntasuna. Merkatuaren eta lehiakideen aldaketetara doitzeko ahalmen txikia. Berrikuntzak ezartzeko arazoak.
- ✓ Bezeroen eta akzionisten interesak zaindu beharrean, zuzendarien interesak zaintzea.
- ✓ Kostu finko handiak, eskariak beherantz egiten duenean nekez berdindu daitezkeenak.